

KI A BOLDOG, KI A SZENT?¹

BODA LÁSZLÓ

„*Ki a betyár, ki a szent, Magyarhonban ki a szent?*” – kérdezi egyik emlékezetesen szép versében Mécs László, már száműzetése idején, bakonyi „remeteként”. Kelemen Didák atya boldoggá-avatásán már régóta fáradoznak azok, akik őt erre méltónak találták és találják, meglátva és értékelve benne a katolikus restauráció kiemelkedő belső misszionáriusát. A realitások embere vagyok, teológusként is. És nem azért vagyok itt, Miskolcon, eleget téve a megtisztelő meghívásnak, hogy Didák atya boldoggá-avatását sürgessem, bár persze hogy szeretném. Inkább azért vagyok itt, hogy valami olyan dolgot is elmondjak a jelenlévők vigasztalására, amit nekem kell elmondanom. Annál inkább tehetem ezt, mert azt a megtisztelő felkérést is megkaptam már sok évvel ezelőtt, hogy Mindszenty bíboros boldoggá-avatásához az ő erkölcsi személyiségét méltassam.

A boldoggá-avatásra fölterjesztett katolikus személy, férfi vagy nő, akkor is megkapja a megérdemelt rangját a hívő közösségben, ha a hivatalos beatificatio nem történik meg vagy ha arra tartósan várni kell.

PÁL apostol többször hivatkozik az olimpiára. Ott is vannak, akik a „futottak még” kategóriájába nyernék besorolást, s akiket mégis megünnepelnek itthon. Aki futóként kijut az olimpiára, és ott képességéhez mértén szerepel, az már megérdemli a nemzet tiszteletét, akkor is, ha nem kerül fel a dobogóra.

Mit akarok ezzel mondani? Ne szűnjék meg buzgólkodásunk Didák atya boldoggá-avatása ügyében, de ne is szegje kedvünket, ha egyelőre nem sikerül. Mert akit Isten népe különös tisztelettel és szeretettel övez, annak a megszentelt élet tekintetében már megvan a kellő rangja, és az méltó arra, hogy fölterjesszék az Egyház színe elé. Azt viszont tudnunk kell, hogy a fölterjesztetteknek csak töredékét avatják hivatalosan is boldoggá, még kevesebbet szentté. S azt is el kell ismereni, hogy ebben mi, magyarok, igazán nem panaszkodhatunk. Mert kevés olyan ország van, amelyik katolikusainak számarányát tekintve több szentet és boldogot tisztelhetne, mint mi, magyar katolikusok, akkor is, ha egyes szentjeink hovátartozása kérdésében más országgal osztozunk. Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkezni, hogy hazánkból és a magyar egyházból olyan jelöltek vannak fölterjesztve, és már hosszabb idő óta, mint Kaszap István vagy a jelenben az Eukarisztia vitelének vértanúja, Brenner János atya, hogy csak ezt a kettőt említsem. Mégis valamennyit megelőzi Mindszenty bíboros, akinek boldoggá-avatását minden igaz keresztény magyar várja.

Nem az én tisztem, hogy Didák atya megszentelt életét ismertessem. In-

¹ A tanulmány szövege megegyezik a konferencián elhangzott előadással.

kább a boldoggá-, ill. szentté avatásról kívánok szólni a rövid időkeretben. Ennek megalapozására pedig arról, hogy ki a szent.

1. Ki voltaképpen a szent? Mert – Mécs László versére visszautalva – azt, hogy ki a betyár, jól tudjuk. A válaszhoz a klasszikus görög filozófia által ránk hagyományozott három alapvető értékkategóriát kell elővenni. Ezek: az igaz, a jó és a szép. Schütz Antallal hozzájuk csatolható, mint összegezõ negyedik: *a szent*. Az igazság kiemelkedõ képviselõi a tudósok, a jóságé az erkölcsi jellemek, a szépségé a mûvészek. A szent értékét pedig a szentek képviselik, mint Isten sugárzó tanúi a világban. A tudomány vagy a mûvészet kiemelkedõ képviselõi különleges tiszteletet vívnak ki. Az irodalom és a tudomány kivételesen rangos képviselõi például Nobel-díjat kapnak.

A boldoggá-, ill. szentté-avatást mindenesetre ehhez lehet hasonlítani. A megszentelt élet kiemelkedõ tanúit az egyház „oltárra emeli”. Nem azért, hogy imádjuk õket, hanem hogy a liturgia keretében kapják meg a megérdemelt tiszteletet, hivatalosan is, az egyház jóváhagyásával.

Az erkölcsi emelkedettség ehhez nem elég. Nagy jellemei a pogány életformának is voltak. Ma is magas szinten tüntetik ki például azokat, akik sokat tesznek a világbékéért. A sportban pedig fair play-díjat is osztanak. A szent mint személy, nem csupán erkölcsi nagyság. Hiteles értelemben mindig az Isten embere, de úgy, hogy vele együtt a hiteles emberség, a humánus sugárzó tanúja is egyben. Ez Teréz anya esetében világviszhangot kapott. Az erkölcsi jellem kiválósága persze feltétel a szentté-avatásánál. Mindez azonban elválaszthatatlan az Istenben való élettõl, közelebbõl: a Szentlélek ajándékaitól. A bensõsleges Isten-kapcsolat jellemzõje, hogy a hitet, a reményt és a szeretetet „isteni erényeknek” is nevezzük, szemben mondjuk a bátorsággal vagy az önfegyelemmel. A szent tehát az erényeiben is úgy minõsíthetõ, mint „Isten embere”, mint aki az Isten-képmást is a remekmû szintjén képviseli, mint akire kiemelt hitelességgel érvényes, amit Jézus Krisztus megfogalmazott a bensõsleges Isten-kapcsolat viszonylatában, hogy „*te énbennem és én tebenned*”.

2. Mikortól számíthatjuk a boldog és a szent kitüntetõ minõsítését az üdvösség történetében? A Szentírás évében az Ószövetségbe kell visszatekintelnünk. Annak pedig már egyik alapvetõ felhívása, hogy „*Szentek legyetek*”. S megvan hozzá a megokolás is: „*mert én szent vagyok*” – mondja az Úr (Lev 11, 44). S ez refrénszerûen megismétlõdik. Ennek visszhangja az 1. Péter levél felhívása (1, 16). S ettõl visszhangzik az Egyház tanítása meg a keresztény spiritualitás, ha a szent jelzõ emberekre vonatkozik.

Az Ószövetség azt is megfogalmazza, hogy Isten a megszentelt élet õsforrása. Isten nem egyszerûen szent. Ő maga a Szent, amit a próféta háromszori ismétléssel érzékeltet: „*Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene*”. Ha Isten sugárzó tanú-

iról van szó, az Ószövetség szentjei voltaképpen az „igazak”, akik Isten útján járnak. Még Szent József is az „igaz” jelzőt kapja az Evangéliumban. A Szent Dávid naivan népies elnevezés. A „Szent Habakuk!” pedig kifejezetten gunyoros szólásmondás, azok részéről, akik nem értik igazán, miben rejlik a szent kivételes rangja.

Az Újszövetségben **Jézus Krisztus** már ezt a megszólítást kapja: „*Te vagy az Isten szentje*”. Ez pedig az ő isteni mivoltának legalább rejtett megvallása. A szentek tisztelete az **ősegyházban** veszi kezdetét. Elsősorban Pál apostol az, aki leveleiben a névtelen, de hűséges keresztény híveket is szenteknek nevezi. Ők természetesen még nem azok a kanonizált szentek, akiket az Egyház hivatalosan is szentekké nyilvánít.

Az ősegyházban a szentnek nyilvánítás gyökerei a vértanúk tiszteletére vezethetők vissza. Nevüket ugyanis följegyezve listába vették, mint ma a háborúk hősi halottjait. Ez a lista a „kánon”, amelyből a szentté-avatás később a kanonizáció nevet kapta. Ebben az értelemben beszélünk kanonizált szentekről.

3. Hogyan történik a szentté-avatás? Ma már úgy, hogy a pápa az Egyház nevében ünnepélyesen szentté nyilvánít valakit a Szent Péter bazilikában. A szentté-avatás jogát *III. Sándor* már a 12. században pápai jognak nyilvánította. Előtte püspökök is éltek a joggal. S a pápa az egész egyház számára előírja a szentté avatott tiszteletét. A nevesebbek bekerülnek a liturgiába és a saját környezetükben, hazájukban vagy a hatáskörükbe tartozó országokban olykor kiemelt ünnepel, sőt akár ünnepi évvel emlékeznek rájuk, mint ahogyan mi emlékeztünk 2007-ben a németekkel együtt Árpád-házi Szent Erzsébetre. Előfordul, hogy egy-egy szent emlékezete nem csupán egyházi, de állami szempontból is kiemelt ünnep. Ilyen nálunk Szent István vagy a franciáknál Jeanne d’Arc ünnepe.

Lényeges tudni, hogy a szentté-avatásban a pápa **tévedhetetlen**. Nem avathat tehát szentté olyan valakit, aki például a világosság angyalának mutatta magát, holott titokban eladta lelkét a Sátánnak. Ezért van az avatandó személy életszentiségének nagyon alapos kivizsgálása, amelynek során az „ördög ügyvédje” is elmondhatja ellenvéleményét, de azt bizonyítani kell. A szentté-avatásnál az Egyház a karizmatikus adományokat is tekintetbe veszi. Régebben például a csodának tekintett gyógyulások kritériumához jobban ragaszkodtak mint ma. De akkor is voltak kivételek. Aquinói Szent Tamás esetében a pápa állítólag azt mondta, hogy annyi csodát tett, ahány művet írt.

A **boldoggá-avatás** rangban kisebb ennél, és a részegyházakat vagy a keresztény közösségeket érinti. Ha Például Kelemen Didák, ferences atyát boldoggá avatnák, az ő tisztelete a Magyar Katolikus Egyház keretében maradna, ill. rendjén belül. Tehát nem érintené a világegyházat. Miskolc még külön is a magáénak vallhatná, aminek persze ma sincs akadályja. A módot az egyházjog szabályozza. A szent tisztelete többre jogosít, mint a boldogoké. A boldogról például templomot

elnevezni nem engedélyezett, de iskola megkaphatja a nevét. A boldoggá- és szentté-avatás demokratikus jellege abban mutatkozik meg, hogy a kanonizáltak előzőleg Isten népe a maga különleges tiszteletével már mintegy szentnek tekintette. Ez persze nem döntő kritérium, hiszen számos olyan férfi és nő kap kiemelt tiszteletet az Egyházban, akit nem avattak boldoggá vagy szentté. Közfelkiáltással nem lehet kivívni a szentté- vagy a boldoggá-avatást, mert akkor nagyon hangos lenne ez a terem.

Ami a pápák további szerepét illeti, *V. Szixtus* a 16. század végén külön kongregációt bízott meg a szentté-avatás kérelmeinek kivizsgálásával és ügyintézésével. *XIV. Benedek* a 18. század közepén írta meg a boldoggá-, ill. szentté-avatás egész menetét, amelynek alapvető előírásai bekerültek az egyházjogba is. *II. János Pál pápa* pedig köztudottan sok felterjesztett avatott boldoggá, ill. szentté. S mi, magyarok, igazán nem panaszkodhatunk. „A tűz azonban sohasem mondja, hogy elég”. A hívő emberek buzgósága minél több boldogot és szentet szeretne hivatalosan is megünnepelni. Azt szeretnénk, hogy minél több gyertya égjen. A szenteknek a szeretetlánggal kigyulladó gyertyái Jézus szavait juttatják eszünkbe: „*Tűzet jöttem bocsátani a földre*”. S mi már tudjuk, mit jelent az „*élő szeretetláng*”.

4. Mi jellemzi a szenteket mint embereket? Semmiképpen nem az emberi természettől való elidegenedés. A kegyelem magát az emberi természetet emeli föl. Ezért hitelesebb, ha megszentelt természetről beszélünk és a vad szőlőtő evangéliumi képét vesszük elő, amelyet a kegyelem nemes szőlőtővé alakít át, hogy az jó gyümölcsöt teremjen. A szenten átsugárzik az Isten- és emberszeretet. A szentnek „aurája” van. Az emberi természet nemesedik meg benne, annyira, hogy a szent a sugárzó humánus tanúja is a világban. Több szentről tudjuk például, hogy volt humorérzéke. A szentnek nem jellemzője a puhaság. Tud kemény is lenni, ha kell. Gondoljunk István királyra. Ezért fájó, hogy giccses „szentképek” áradata önti el Magyar Katolikus Egyházunkat. Holott a szentek, Jézus Krisztus nyomában, nagyon határozott egyéniségek. Mestermű, ahogyan a „*Legyetek jók, ha tudtok*” c. olasz film szeretetteljes iróniával szembesíti egymással Loyolai Szent Ignácot és Néri Szent Fülöpöt.

A nem kanonizált szentek is, mint Kelemen Didák atya, egyesíteni tudták az elmélyülő imaéletet a cselekvéssel. Ők a tettek emberei is. Ez különösen jellemző azokra, akik a világmisszióban vagy a Magyar Katolikus Egyház belső missziójában tevékenykedtek. Hihetetlen nehézségeket kellett elviselniük. De elviselték. Hiszen ez az életforma nem csupán fölfokozott aktivitás. Nem „*Leistung*”, hanem nagyfokú állóképesség is egyben: elviselni a megpróbáltatásokat. Ezeket Didák atya missziójával kapcsolatban majd elmondják az illetékesek.

Azzal fejezem be, amivel kezdtem. Nem csupán a hivatalosan boldoggá avatottaknak van kiemelt rangja az Egyházban, hanem azoknak is, akiket boldoggá-, ill. szentté-avatásra fölterjesztettek. S ebben Kelemen Didák szerzetesként

olyan rangos társaságban van, mint a mi kiemelt tiszteletnek örvendő, meggyötört életű bíborosunk, az ateista diktatúra nagyon kemény fából faragott ellenállója, Mindszenty bíboros.

Várunk tehát és imádkozunk. S elfogadjuk az Egyház döntését. Úgy tudjunk tehát folyamodni Kelemen Didák atya boldoggá avatásáért, hogy kérő imádságunk a Miatyánk szavaival végződjék: „*Legyen meg a te akaratod*”.